

Luontopolitiikkasuositus Pohjois-Savon päättäjille

Tämä politiikkasuositus on laadittu Itä-Suomen yliopiston ja Itä-Suomen Elinvoimakeskuksen Priodiversity LIFE -hankkeen toimesta yhdessä Pohjois-Savon luontotoimijoiden verkoston kanssa.

PÄÄVIESTIT

- Olemme täysin riippuvaisia luonnosta, mutta luonnon monimuotoisuus on heikentynyt myös Pohjois-Savossa.
- Meidän on viipymättä tehostettava luonnonsuojelua, elinympäristöjen ennallistamista ja ekologista kytkeytyvyyttä.
- Maakuntaohjelmien rooli alueen luontotyössä kasvaa, koska ne ohjaavat alueellista kehittämistä tavalla, joka kytkee luonnon monimuotoisuuden, kestävän maankäytön ja elinvoiman yhteen.
- Pohjois-Savo tarvitsee vahvaa yhteistyötä, osaamista, toimijoita sekä luonnon monimuotoisuutta kunnioittavaa strategista ohjausta ja poliittista johtamista hiilineutraalin ja luontorikkaan maakunnan kehittämisessä.
- Pohjois-Savon luontoa voi suojella vain Pohjois-Savossa.
- Monimuotoisella luonnolla on myös ”itseisarvo”.

Meillä kaikilla on suuri onni elää ja asua sini-vihreässä Pohjois-Savossa. Planeetan rajat koskettavat kuitenkin myös meidän maakuntaamme. Ilmasto muuttuu, luonto köyhtyy ja kemikalisoituu, biogeokemialliset muutokset ja maankäyttö muokkaavat ympäristöä. Kuitenkin monimuotoinen luonto on elinehto alkutuotannolle, taloudelle ja ihmisten hyvinvoinnille sekä kokonaisturvallisuudelle. Pohjois-Savon luontotoimijoiden verkosto on Priodiversity LIFE –hankkeen myötä syntynyt kasvava yhteisö, joka pyrkii eheyttämään alueen luontoa omassa toiminnassaan ja edistämään maakunnan luontoposittiivista kehitystä. Tämä suositus on laadittu yhteistyössä verkoston Pohjois-Savon luontotoimijoiden toisen verkostotapaamisen jälkeen.

ALUEELLISTEN OHJELMIEN TEHOKAS JA LAAJA-ALAINEN TOTEUTUMINEN

Pohjois-Savon luonnon tilaa leimaa monimuotoisuuden väheneminen, ja suuri osa maakunnan luontotyypeistä on muuttunut ihmistoiminnan ja maankäytön muutosten seurauksena (etenkin rakentaminen, ojitukset, metsätalous). Luonnon tilaa pyritään kuitenkin parantamaan aktiivisesti ennallistamis- ja suojeluhankkeilla sekä maakunnallisilla ohjelmilla (LUMO-ohjelma, Pohjois-Savon Alueellinen metsäohjelma 2026–2030, Ilmasto-ohjelma), joiden tehokas ja laaja-alainen toteutuminen koko maakunnassa on ensiarvoisen tärkeää ihmisen ja muun luonnon yhteishyvinvoinnin kannalta.

Maakunnallinen LUMO-ohjelma koostaa tiedon, tavoitteet ja toimenpiteet luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseen ja kehityssuunnan kääntämiseen positiiviseksi maakunnassa. LUMO-ohjelma tehdään yhdessä maakunnan keskeisten sidosryhmien kanssa vuosina 2025–2027. LUMO-ohjelma perustuu vapaaehtoisuuteen. Ohjelmassa tunnistetaan maakunnan luonnon monimuotoisuuskeskittymät ja erityisenä tavoitteena on vapaaehtoisen suojelun lisääminen ja luonnon ennallistamisen ja luonnonhoidon lisääminen niin luonnonsuojelualueilla kuin niiden ulkopuolellakin. Maakuntakaava ja -ohjelma on kytkettävä LUMO-ohjelmassa tunnistettuihin monimuotoisuuskeskittymiin ja ekologiin yhteyksiin, eikä tehdä uusia pirstovia varauksia.

Pohjois-Savon alueellinen metsäohjelma 2026–2030 on laadittu laajassa sidosryhmäyhteistyössä ja se tukee Kansallisen metsästrategian (KMS2035) tavoitteita maakunnallisella tasolla. Ohjelman keskeinen visio vuodelle 2030 on: *"Pohjois-Savossa metsät ovat vuonna 2030 monimuotoisia, ilmastokestävyyttä vahvistavia ja kestävästi hoidettuja."* Ohjelma siirtyy keväällä 2026 valmistelusta toimeenpanoon.

Savon ilmasto-ohjelman tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, sopeutua ilmastonmuutoksen haasteisiin ja edistää ilmastoystävällisiä liiketoimintamahdollisuuksia sekä luonnonvarojen kestäväää käyttöä. Alueen erityisvahvuutena on erityisosaaminen uusiutuvan energian, bioenergian ja ilmastoteknologian aloilla.

Näitä kolmea maakunnallista ohjelmaa on tehty yhteistyössä ja toistensa tavoitteita tukien. Niiden toimeenpanossa on syytä jatkaa samaa yhteistyön linjaa.

SUOJELUALUEIDEN LISÄÄMINEN

Maakunnan alueella on selkeä tarve lisätä suojelualueiden määrää ja monimuotoisuutta, sekä ekologista kytkeytyneisyyttä. Vapaaehtoisen suojelun lisääminen nähdään tärkeänä keinona, mutta se vaatii maanomistajien innostumista viestinnän, koulutuksen ja ohjauksen avulla, sekä ennen kaikkea riittävää rahoitusta. Arvokkaat ja uhanalaiset, jäljellä olevat luontotyyppimme kuten lehtometsät, harjujen paahderinteet, luonnontilaiset suot sekä vanhat metsät on suojeltava. Jotta yksityismetsät saadaan riittävästi suojelun piiriin, suojelun on perustuttava vapaaehtoisuuteen ja sille on taattava riittävää rahoitusta. Luontoa on ennallistettava luonnonsuojelualueilla ja niiden ulkopuolella. Rahoitusta on kohdennettava erityisesti lehtojen ja perinnebiotooppien hoitoon. Suojelupinta-alalle ja ennallistamiselle on asetettava selkeät ja mitattavat alueelliset tavoitteet.

VESIENSUOJELU JA VESILINTUJEN ELINYMPÄRISTÖJEN TURVAAMINEN

Pohjois-Savon vesienhoidon toimeenpano-ohjelman (2022–2027) mukaan 80 % alueen järvistä on hyvässä tilassa. Vaikka ns. suurten järvien ekologinen tila alueella on suurimmaksi osaksi hyvä, erityistä huomiota vaativat alueen pienvesien ja virtavesien kunnostaminen, vesien yleinen tummuminen, metsätalouden vesistökuormituksen vähentäminen etenkin

pienillä vesialueilla, jotka ovat herkkiä ulkoiselle kuormitukselle, vesilinnuston tila sekä uhanlaisten kalalajien (järvilohi ja järvitaimen) suojelu. Palokin koskien ennallistaminen on ensiarvoisen tärkeää, vaikka itse kosket ovat Pohjois-Karjalan puolella, vaikutukset ulottuvat Pohjois-Savon Juojärven ja Kermajärven vesistöihin.

Pohjois-Savon vesilinnuista useat lajit ovat taantuneet voimakkaasti viimeisten vuosikymmenten aikana elinympäristöjen muutoksen, vesistöjen rehevöitymisen ja pienpetojen runsastumisen vuoksi. Taantuvia lajeja Pohjois-Savossa ovat erityisesti sotkalajit. On erittäin tärkeää seurata vesilintupopulaatioiden tilaa ja tukea vesilintukosteikoiden kehittämistä ja kunnostamista paikallisten maanomistajien ja metsäystyseurojen toimesta, joilla on suuri merkitys linnuston tilaan pesimävesien läheisyydessä. Myös metsästyksen rajoituksia taantuvien kantojen osalta tulisi tarkastella. Metsästyskiintiöt ja/tai ruokinnan rajoittaminen edistäisivät vesilintukantojen elpymistä. Myös pienpetopyynnin/vieraslajien (minkki ja supikoira) poistamista tulee kannustaa metsäystyseurojen toimesta. Ilman toimia riskinä on, että jo uhanalaiset kannat taantuvat nopeasti. Toimenpiteitä tarvitaan pikaisesti tilanteen kääntämiseksi.

On tärkeää tukea ja seurata Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelman (2022–2027) toteutumista ja jatkuvuutta.

KOHTI LUONNONMUKAISEMPAA TALOUSHMETSIEN HOITOA

Taloustmetsien aktiivisella luonnonhoidolla on entistä tärkeämpi rooli luonnon monimuotoisuuden parantamisessa. Elinympäristöjen hoito, ennallistaminen, metsäammattilaisten ja metsänomistajien osaamisen vahvistaminen, monimuotoisuutta tukevien rakennepiirteiden lisääminen, peitteinen metsänkäsittely ja metsäalan vetovoiman ja koulutuspolkujen edistäminen ovat keskeisiä alueellisessa metsäohjelmassa. On tärkeää jalkauttaa tietoa kestävästä luonnonhoidosta metsänomistajille, sillä usein tieto kulkee heille isojen ostofirmojen kautta.

Metsiä on suojeltu Pohjois-Savossa vain 4,7 % metsäpinta-alasta, mikä on valtakunnallisesti (13 %) alhainen osuus. Metsien suojelupinta-alan odotetaan kasvavan EU:n biodiversiteettistrategian velvoitteiden sekä Helmi- ja Metso-ohjelmien toteuttamisen kautta. Näin ollen vapaaehtoisuuden merkitys kasvaa ja sitä on pyrittävä vauhdittamaan yhteiskunnan eri keinoin. Vanhojen puiden rooli on ymmärrettävä entistä paremmin, ei pelkästään ekosysteemien toiminnan vaan myös ihmisten terveyden näkökulmasta.

Metsätalous on huomattava alueemme vesistöjen kuormittaja. Metsätalouden osuus vesistökuormituksesta on suurinta Ylä-Savossa, missä on eniten ojitettuja soita. Pohjois-Savon soista lähes neljä viidesosaa (285 000 ha) on ojitettu, ja lisäksi veden vaivaamia kivennäismaiden metsiä on ojitettu lähes 100 000 hehtaaria ([Luonnonvarakeskus 2025](#)). Ojitettujen soiden haitallinen vaikutus vesistöjen tilaan on ollut pitkäaikainen. Tällä hetkellä soiden ojien kunnostaminen on hyvin vähäistä ja suometsien kuivatustoimet ovat siirtyneet ja siirtyvät jatkossa tehtäväksi metsänuudistamisen yhteydessä. Alueellisen metsäohjelman kaudella 2026–2030 turvemaiden metsien vesiensuojelutoimiin ja kestävään käsittelyyn

kiinnitetään erityistä huomiota. Positiivista kehitystä voidaan kuitenkin nopeuttaa kieltämällä uudisojitukset kokonaan ja korjaamalla vanhojen ojitusten haitat silloin kun se on mahdollista ja taloudellisesti järkevää, luontoarvoja korostaen.

MAATALOUSTUOTANNON MONIPUOLISUUDEN JA PIENILOJEN TURVAAMINEN

Tilakoon kasvu ja maatilojen väheneminen ei ole suotuisa kehitys luonnon monimuotoisuuden kannalta. Maakuntamme on merkittävä maidon- ja naudanlihantuottaja ja maatalousmaan osuus on korkea, mukaan lukien kasvin- ja viljanviljely. Pohjois-Savo tuottaa lähes neljänneksen koko maan marjatuotannosta. On pyrittävä luomaan taloudellisia kannusteita maataloustuotannon monipuolisuuden ja pientilojen elinkyvyn lisäämiseksi, kotimaiseen taimituotantoon, paikallisen ruokaturvaan ja lähiruoan tuottamiseen sekä maatalouden vetovoiman kasvattamiseen. Lämpenevän ilmaston tuomia hyötyjä kasvinviljelyssä on rohkeasti kokeiltava, mukaan lukien talvipeitteinen kasvipeittävyys- Maatalousympäristöt ovat myös tärkeitä perinnebiotooppeja, jotka ovat vähentyneet uhanalaisiksi ja siksi maatalousmaiseman pienpiirteitä on opittava arvostamaan ja suojelemaan. Maatalousympäristöjen monimuotoisuus on tärkeää pölyttäjille, joita tarvitaan ruoan tuotannon turvaamiseksi. Kotieläinten laiduntaminen kuuluu osaksi maaseutumaisemaa.

MAAKUNTAOHJELMAN ROOLI EU:N LUONTO- JA ILMASTORAHOITUKSESSA

EU:n tulevilla rahoituskautella rahoituksen jakoperusteet muuttuvat merkittävästi. Biodiversiteetti- ja ilmastorahoitusta kanavoidaan jatkossa entistä vahvemmin maakuntaliittojen kautta osana laajaa kansallista kokonaisuutta. Samanaikaisesti aiemmat erilliset rahoitusinstrumentit todennäköisesti päättyvät tai muuttuvat olennaisesti. Tämä tarkoittaa, että maakuntaohjelmien linjauksilla ja prioriteeteilla on jatkossa ratkaiseva vaikutus siihen, kuinka paljon EU:n luonto- ja ilmastorahoitusta alueelle ohjautuu, mihin teemoihin ja hankkeisiin rahoitus kohdentuu ja miten rahoituksessa huomioidaan ylimaakunnallinen yhteistyö. Maakuntaohjelmassa tulee siksi:

- Nostaa luonnon monimuotoisuus ja ilmastonmuutokseen varautuminen keskeisiksi EU-rahoituksen ohjaaviksi teemoiksi.
- Varmistaa, että monimuotoisuutta ja ilmastokestävyyttä edistävät hankkeet ovat yhteensopivia uuden rahoituskauten instrumenttien kanssa.
- Huomioida, että luonto ja ilmasto eivät noudata maakuntarajoja. Tavoitteissa ja rahoituksessa tulee mahdollistaa maakuntien välinen yhteistyö. Jos ks. teemat eivät ole ohjelmien ytimessä, riskinä on merkittävä rahoituksen menetys alueelle.
- Huomioida se, että luonto ja sen monimuotoisuus ovat paikkaan ja alueeseen sidottuja ominaisuuksia. Pohjois-Savon luontoa voi suojella ja parantaa vain Pohjois-Savossa.

LUONTOPOSITIIVISUUS OSAKSI IHMISTEN ARKEA JA LIKETOIMINTAA

Koska luontokadon pysäyttäminen ja luonnon tilan parantaminen edellyttää perustavanlaatuisia muutoksia hallinnollisissa, taloudellisessa, poliittisissa, sosiaalisissa ja teknologisissa järjestelmissämme kaikilla toiminnan tasoilla (paikallinen, maakunnallinen, valtakunnallinen, kansainvälinen), luontotyö tulee valtavirtaistaa kaikille toiminnan tasoille. Maakuntatasolla yllä mainitut Pohjois-Savon toimintaohjelmat ovat keskeisiä keinoja tunnistaa, ohjata ja tukea luonnon monimuotoisuutta tukevia alueellisia toimenpiteitä sekä edistää innovaatioita, luontopohjaisia ratkaisuja, teknologian kehitystä, hyvinvointia ja kokonaisturvallisuutta.

On tärkeää saada alueen liiketoiminta vahvistamaan luonnon monimuotoisuutta, korostaen luontoarvoja kansallisesti kehittyvän säätelyn mukaisesti (mm. hiili- ja luontojalanjäljen kirjanpitovelvollisuus, luonnonarvokauppa, ekosysteemitilinpito, lievennyshierarkia). Rohkeat liiketoimintamallit, paikallisyhteisöjen osallistaminen ympäristöön vaikuttavien hankkeiden suunnittelussa ja toteuttamisessa, monialainen poikkitieteellinen tutkimusyhteistyö, avoimen luontotiedon parempi hyödyntäminen ja digitaalisten teknologioiden kehitys ja käyttö tuovat potentiaalia alueen luontotyöhön.

Pohjois-Savo voi olla myös rohkea edelläkävijä ympäristöalalla, perustuen Itä-Suomen yliopiston vahvaan ympäristöteknologian ja biologian osaamiseen.

Konkreettinen teko luonnon hyväksi olisi esimerkiksi muovipakkausten poistaminen kauppojen biojätteistä, jotta mikro- ja nanomuovit vähentyisivät alueen maaperässä. Tai uusniittyjen perustaminen kaupunkien, kuntien ja taajamien rakennetun maan luontoon. Tärkeää on myös tukea kuntia LUMO-ohjelmien ja luonnon monimuotoisuutta tukevien keinojen tunnistamisessa ja valtavirtaistamisessa.

TAUSTAA

Elokuussa 2025 Itä-Suomen Elinvoimakeskuksen [Priodiversity LIFE](#) kutsui maakunnan luontotoimijoita ensimmäiseen verkostotapaamiseen ja [helmikuussa 2026](#) Itä-Suomen yliopiston [ENABLS-hanke](#) kutsui verkoston toiseen tapaamiseen. Molemmissa tapaamisissa oli paikalla noin viitisenkymmentä ihmistä noin 25 eri organisaatiosta kuten

- oppilaitoksista (UEF, Savonia, Sakky)
- aluehallinnosta (Elinvoimakeskus, Maakuntaliitto)
- valtion asiantuntija- ja liikelaitoksista (LUKE, THL, Metsähallitus)
- kehitysyhtiöistä (SavoGrow)
- edunvalvojajärjestöistä (MTK)
- yrityksistä (marjatila, leirikeskus, maisemanhoito)
- yhdistyksistä ja verkostoista (luonnon- ja vesiensuojelu, ympäristökasvatus, ilmastovaikuttaminen, aluekehitys)

- kaupungeista (Kuopio)

Helmikuun tapaamisen tavoitteena oli koota luontotoimijoita yhteen, keskustella teemaan liittyvistä koulutustarpeista, yhteistyöstä ja hankeideoista, kohtauttaa opiskelijoita ja luontotoimijoita paikallisiin kehittämistehtäviin opinnäytetöiden kautta sekä vaikuttaa maakunnalliseen luontopolitiikkaan. Tapaamisen keskustelujen ja jälkikäteen tehdyn kyselyn tuloksena laadittiin Pohjois-Savon luontotoimijoiden yhteinen suositus maakunnan luontoposiitiiviseen politiikkaan.

LIITTEET

24.2.2026 Pohjois-Savon luontotoimijoiden verkostotapaamisessa esitetyt diat löytyvät [eNaBLS-hankesivun](#) alareunasta.

LISÄTIETOJA

[LUMO-ohjelma](#)

[Pohjois-Savon metsäohjelma 2026–2030](#)

[Savon ilmasto-ohjelma 2025](#)

[Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelma vuosille 2022–2027](#)

Tämän kannanoton ovat laatineet Kuopiossa 28.4.2026

Itä-Suomen yliopiston Ympäristö- ja biotieteiden laitos (Elina Oksanen, Oskari Ylikoski), Jatkuvan oppimisen keskus (Tiina Ynnilä) sekä Itä-Suomen Elinvoimakeskus (Sanna-Kaisa Rautio).

